

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 240 sahifa,
16-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	10
Fazliddin Abdunabiyevich Abdurazaqov	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	15
Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li	
Orfografik kompetensiyaning mohiyati va boshlang'ich sinflarda shakllanish bosqichlari	21
Abduvaliyeva Nodira Alisherovna, Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati	25
Nabijonova Feruza Valijon qizi	
Loyiha texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish mazmuni	28
O'rinova Nilufar Muxammadovna	
Sinfdan tashqari o'qish darslarida badiiy asar bilan ishlashning kompetensiyaviy yondashuv asosidagi metodikasi	32
Qilichova Billura Yorqinxuja qizi, Homidov H. K.	
Kasbiy-kommunikativ madaniyat fenomenining pedagogik talqini va rivojlanish tendensiyalari	37
Tashpulatova Nodira Olimjon qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	41
Umbarova Nasiba Xolboy qizi	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	44
Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboev Navruz Ilhombek o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi (PIRLS dasturi misolida)	47
Abduraxmanova Charos Burxanovna	
Lesson Planning in English Language Teaching at Technical Universities	51
Aitbaeva Nursuliu Tairbekovna	
Lingvistik intellekt asosida individual o'qitish yondashuvining samaradorligi	55
Allanazarova Sadoqat Azimovna	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	59
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna	
Теоретико-методологические подходы к изучению эмоциональных концептов в литературе: (на материале английских и немецких фразеологизмов)	63
Сайёра Улашевна Тагаева, Азиза Анкаевна Уразкулова	
The Importance of Forming a Schedule for High School Students	67
D. T. Atabayeva, X. I. Abduraymova	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	70
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga yondashuvning texnologik xususiyatlari ...	75
Jumanov Sherzod Saloyevich	
Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari	78
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Maktab geometriyasida ko'pyoqlilar mavzusini o'rganishning innovatsion usullari	83
Pirlepesov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Generativ AI vositalarining mustaqil ta'lim jarayonidagi didaktik funksiyalari	86
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
O'quvchi-sportchilar uchun individual mashg'ulot yuklamalarini avtomatik rejalashtirish va optimallashtirish imkoniyatini yaratish ahamiyati	91
Qosimov Faxriddin Jo'raqulovich	

Когнитивный диссонанс как социально-психологический феномен в контексте высшего образования: теоретический анализ	95
Мансурова Гульмира Рафазловна	
Регуляторный произвол или необходимый порядок? Влияние новых регуляторных механизмов на свободу расследовательской журналистики	101
Рауфова Озода	
Qizlar tarbiyasida mahalla–oila–maktab hamkorligi mexanizmlari	105
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida	109
Tangriyev Abdulkarim Tovashevich	
O'qish savodxonligi darslarida matn bilan ishlash orqali o'quvchilarda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	114
Boymurodova Nodirabegim Bahodir qizi	
Raqamli transformatsiya sharoitida STEAM ta'limi orqali talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish	120
Kozimova Mehriniso Akbarali qizi	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	125
O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish texnologiyalari va ularning amaliy qo'llanilishi	129
Sharipov Nodir Botir o'g'li	
Management of Medical Emergencies in Outpatient Dental Clinics.....	133
Adurazzoqov Kamoliddin, Umarov Maruf, Buzrukhoda Javohir	
Psixologik farovonlikning asosiy komponentlari, ta'sir qiluvchi omillar va zamonaviy baholash usullari	138
Aliyev Samariddin Murotali o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	142
Boymurodova Sadoqat Istam qizi	
O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi.....	146
Gadoymurodova Kamola Sunnatullojeva	
Oilada bola tarbiyasining ahamiyati va uning shaxs kamolotiga ta'siri	151
Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Oilimova Mushtariy Xaydarali qizi	
Art-pedagogika vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik ahamiyati	154
Gulboyev Akbar Tuxtyayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy tadbirlar orqali vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish	158
Homidov Husniddin Kupaysinovich, Yusupova Gulzor Yunusjon qizi, Norbekova Sevinch Musurmon qizi	
Bone-Grafting Materials in Oral Surgery: Classification, Biological Properties, and Clinical Application	161
Jumaqulova Mashhura Alishevovna, Buzrukhoda Javohir Davronovich	
Mediatsiya va o'qib tushunish kompetensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik	166
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Using STEM Technologies to Foster Rational Thinking in the Dentistry	169
Khonimqulov Javlon, Burkhonova Zarafuz	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini montessori metodikasi vositasida til o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish usullari modeli.....	173
Mahbuba Yusupova Rustam qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tayanch kompetensiyalarni integrativ yondashuv asosida shakllantirish metodikasining samaradorligi.....	177
Nasimova N. Q.	
Analysis of Scanning Techniques Used in Orthodontic Dentistry	182
Nasrullayev Javlonbek Ta'atonovich, Rahimberdiyev Rustam Abdunosirovich	
Zamonaviylik - ta'lim konsepsiyasida asosiy mezon sifatida	187
Ochilova Gulnoza Odilovna	

MUNDARIJA SOÐERJANIE CONTENTS

O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasi	191
<i>Qahhorova Sojida Bahodir qizi, Zokirov Javoxir G'aybullo o'g'li</i>	
Diqqat va xotira jarayonlarida raqamli texnologiyalarning roli	196
<i>Salomova Nargiza Sattorovna</i>	
Talabalarda kasbiy refleksiya rivojlanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning empirik tahlili.....	200
<i>Shukurova Nargiza Ikramovna</i>	
Gimnastikachi qizlarda egiluvchanlik jismoniy sifatini rivojlantirish jarayonida shikastlanishlarning oldini olish	205
<i>Sultanova Musharafxon Xudoyqul qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ekologik bilimlarni raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirish...	210
<i>Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari	216
<i>Uralova Nurxon Maxadovna</i>	
Naqshbandiya qadriyatlarini bo'lg'usi o'qituvchi shaxsini shakllantirishdagi o'rni.....	220
<i>Xalmuxamedova Maxbuba Aslanovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari	223
<i>Xo'jamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Sanaqulova Sevinch Baxtiyor qizi</i>	
Developing Logical Thinking via the Use of STEM Technology	226
<i>Yarmuhammedov Nabijon Navruzovich, Burkhonova Zarafuz</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati	229
<i>Yo'ldoshboyeva Zulfiya Ravshan qizi, Jumayev Abdilxakim Turdiyevich</i>	
Значение предмета физического воспитания и спортивной метрологии в физическом воспитании молодежи	233
<i>Маматкулов Равшанжон Солижонович</i>	
Аксиологические аспекты диалога культур в романе Сухбата Афлатуни "Рай Земной"	237
<i>Чернова Татьяна Алексеевна, Худойназаров Сардорбек</i>	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING RIVOJLANISHIDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI, IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI

Uralova Nurxon Maxadovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari
direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning
malakasini oshirish instituti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amalga oshiriladigan didaktik jarayonlarning mazmuni yoritilgan. Tadqiqotda mazkur texnologiyalarning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga ta'siri, ularning individual ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyatlari hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, bolalarning kognitiv, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi asosiy yo'nalishlar hamda kutilayotgan natijalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: shaxsga yo'naltirilgan texnologiya, shaxs ehtiyojlari, kognitiv rivojlanish, o'zlikni anglash, shaxsiy nuqtai nazar, muloqot madaniyati, bola-pedagog hamkorligi, bola-bola hamkorligi, kasbiy mahorat, pedagogik salohiyat, pedagogik-psixologik muhit, obyektiv baholash.

Abstract: This article examines the content of didactic processes implemented in preschool educational institutions through the application of learner-centered technologies. The study analyzes the impact of these technologies on the development of preschool children, their potential for addressing individual needs, and their role in improving educational effectiveness. Particular attention is given to the key directions of cognitive, social, and personal development, as well as the expected outcomes of implementing a learner-centered approach in preschool education.

Key words: learner-centered technology, individual needs, cognitive development, self-awareness, personal viewpoints, communication culture, child-teacher cooperation, child-child cooperation, professional competence, pedagogical potential, psychological and pedagogical environment, objective assessment.

Аннотация: В данной статье раскрывается содержание дидактических процессов, реализуемых в организациях дошкольного образования на основе лично-ориентированных технологий обучения. Проанализировано влияние данных технологий на развитие детей дошкольного возраста, возможности учета их индивидуальных потребностей, а также их роль в повышении эффективности образовательного процесса. Особое внимание уделено основным направлениям развития когнитивной, социальной и личной сфер ребенка и ожидаемым результатам применения лично-ориентированного подхода.

Ключевые слова: лично-ориентированная технология, потребности личности, когнитивное развитие, самосознание, личная позиция, культура общения, сотрудничество ребенка и педагога, сотрудничество детей, профессиональное мастерство, педагогический потенциал, психолого-педагогическая среда, объективное оценивание.

KIRISH

Dunyo miqyosida maktabgacha ta'lim va tarbiyaning innovatsion modellarini ishlab chiqish, amaliyotga joriy etish, pedagog-tarbiyachilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash hamda tarbiyalanuvchilarning intellektual, estetik va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu jihatdan

maktabgacha ta'lim-tarbiyaning mazmuni, usullari va vositalarini innovatsion rivojlantirish maqsadida variativ yondashuv asosida dasturlar va kreativ texnologiyalarni ishlab chiqish, pedagog-tarbiyachilarning ijodkorlik hamda texnologik kompetentligini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Dunyo ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanish, tahsil oluvchilarning noyob iqtidorlarini namoyon etishlariga ko'maklashish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bolalarni shaxs va subyekt sifatida shakllantirish, ularning aqliy va ruhiy rivojlanishi, ma'naviy-axloqiy, estetik hamda jismoniy tarbiyalanishiga doir masalalarni hal etishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish jarayonida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni joriy etish ijtimoiy zarurat hisoblanadi. Ushbu ko'rsatma va tavsiyalarni amaliyotda qo'llash bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlari muammolari bilan shug'ullanayotgan barcha pedagog-tarbiyachilar uchun nihoyatda muhim va dolzarb vazifa sanaladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablarining asosiy maqsadi kelajak avlodni jismonan va ruhan sog'lom tarbiyalashdan iborat. Maktabgacha tayyorgarlik tushunchasi bolaning aqliy va maxsus tayyorgarlik yo'nalishlarini o'z ichiga oladi. Avvalo, jismoniy tayyorgarlik deganda, kichikintoyning o'ziga mos milliy o'yinlar qoidalarini bilishi, ularda faol ishtirok etishi va belgilangan topshiriqlarni bajara olishi nazarda tutiladi.

O'quv mashg'ulotlarida foydalaniladigan didaktik o'yinli texnologiyalar tarbiyalanuvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishga, nutq va muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi didaktik jarayonlarda shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanish samaradorligi o'zining ko'p qirraliligi bilan namoyon bo'lmoqda. Bu, avvalo, "Tarbiyalanuvchining ruhiy holati va uning kelajakdagi rivojlanishi qanday hisobga olinmoqda?" degan savolning yechimiga bog'liq.

Mazkur jarayon pedagogning ta'lim texnologiyalaridan foydalanish qobiliyatiga ham bevosita bog'liqdir. Shu bois o'quv materiallarining tarbiyalanuvchilar tomonidan qabul qilinishi va o'zlashtirilish samaradorligi o'rganildi. Buning uchun turli didaktik o'yinli ta'lim texnologiyalari tahlil qilinib, ularning mashg'ulotlar davomidagi samarasi kuzatildi.

Ushbu texnologiyalarni bola faoliyatiga ongli ravishda yo'naltirish orqali biror faoliyatni buyruq asosida emas, balki samarali tashkil etish yo'li bilan tarbiyalanuvchilarda o'quv mashg'ulotlari asoslarini o'rganishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish, shaxsning ehtiyoji va qiziqishlarini cheklamasdan, unga erkin tanlash imkoniyatini berishga alohida e'tibor qaratildi. Bunday mashg'ulotlarni tashkil etishda tarbiyalanuvchining bilimlarni to'liq egallashi, uning qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olish muhim omil sifatida qaraldi.

Natijada o'quv mashg'ulotlarida qo'llanilgan didaktik o'yinli texnologiyalar tarbiyalanuvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, topshiriqlarni mustaqil ravishda bajarish, nutq va muloqot madaniyatini rivojlantirish, didaktik o'yin davomida yuzaga kelgan qiyinchiliklarni bartaraf etishda to'g'ri yo'l topish, turli vaziyatlarni tahlil qilish va asosli xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qildi.

Shunday qilib, shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni amaliyotda qo'llash uchun o'ziga xos vositalar zarur bo'ladi. Har bir shaxsga yo'naltirilgan texnologiyada qo'llaniladigan vositalar o'xshash bo'lsa-da, ularning turlari juda ko'p. Ularni shartli ravishda verbal, noverbal, vizual, tabiiy vositalar, o'quv anjomlari hamda maktab jihozlari ajratish mumkin.

Verbal vositalarning asosini axborot tashkil etadi. Bular so'zlar orqali ifodalanadigan axborotlar bo'lib, ularni samarali yetkazish uchun tarbiyachi mazkur axborotni chuqur o'zlashtirgan bo'lishi, ya'ni tegishli bilimlarga ega bo'lishi zarur. Boshqacha aytganda, texnologiyalarning verbal vositalari tarbiyachining bilim darajasiga bog'liq bo'lgan axborotlar hisoblanadi. Shu sababli zamonaviy ta'lim jarayonida faqat pedagog va bolalarning ishtiroki bilan cheklanib qolish yetarli bo'lmay, ta'limning turli vositalari va texnologiyalaridan samarali foydalanish talab etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan hamdo'stlik va xorijiy mamlakatlar olimlarining ilmiy tadqiqotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning ilmiy-metodik asoslari, pedagogik shart-sharoitlari, zamonaviy pedagogga qo'yiladigan talablar hamda ta'lim jarayoni sifatini takomillashtirish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Jumladan, MDH olimi O.Yu. Malaxovning tadqiqotlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish masalalari o'z aksini topgan. Tadqiqotchi maktabgacha ta'lim tizimida rahbar xodimlar faoliyatini baholash, ta'lim sifati va sifat menejmentiga oid jahon tajribalarini tahlil qiladi hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim va tarbiya sifati nazoratining ichki baholash mexanizmlarini takomillashtirishga oid ilmiy g'oyalarni ilgari suradi.

Sh.A. Amonashvilining "Pedagogik simfoniya", V.V. Serikovning "Ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar: konsepsiya va texnologiyalar", I.S. Yakimanskayaning "Zamonaviy maktabda shaxsga yo'nalti-

rilgan ta'lim" asarlarida tahsil oluvchilarni shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosida o'qitish va tarbiyalash masalalari yoritilgan. Mualliflar mazkur yondashuv va texnologiyalar tahsil oluvchilarni ma'naviy va axloqiy jihatdan yetuk, komil inson sifatida tarbiyalashga xizmat qilishini ta'kidlaydilar.

Ye.A. Vinogradova maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijtimoiylashuvi masalalarini, pedagog kadrlarning malakasini oshirish jarayonlarini takomillashtirish yo'llarini hamda bolaning ijtimoiylashuvini yangi mazmunda talqin etadi. U bolalarning jismoniy va psixik sog'ligini mustahkamlash, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib boriladigan didaktik mashg'ulotlar sifatini oshirish masalalarini tadqiq etgan.

Demak, o'qitish jarayoni bolaning individual rivojlanishini jadallashtiradi. Shu bilan birga, u bolaning umumiy genetik rivojlanishiga ham bog'liqdir. Ta'lim umumiy va individual anglash shakllarini yaqinlashtiradi, individual faoliyatni umumiy anglash tizimiga integratsiyalaydi hamda bolaning shaxsiy tajribasi bilan o'qitish jarayonida shakllanadigan tushunchalar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Koreys olimi Vi Nam Sopning tadqiqotlarida olti-yetti yoshgacha bo'lgan bolalar bilan oilada hamda davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib boriladigan musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etish va amalga oshirish masalalari yoritilgan.

Bugungi kunda ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish, ulardan ijodiy yondashuv asosida foydalanish, zamon talablariga mos me'yoriy hujjatlar, o'quv-metodik adabiyotlar va o'quv-metodik majmualarni yaratish, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari va mutaxassislarida zamonaviy menejment hamda pedagogik texnologiyalar bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida didaktik jarayonlarda bolaning rivojlanishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirishga doir ilmiy manbalar tahlil qilindi. Shuningdek, o'quv-me'yoriy hujjatlar, darsliklar va o'quv-metodik adabiyotlar tanqidiy hamda qiyosiy o'rganildi. Tadqiqotda pedagogik kuzatuv, suhbat, test, anketa-so'rovnomalar hamda pedagogik tajriba-sinov natijalarini matematik-statistik qayta ishlash metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda bolaning rivojlanishi va ijtimoiy moslashishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirishga yo'naltirilgan tajriba natijalari tahlil etildi.

Bolalarning didaktik jarayonlardagi o'quv-biluv faoliyatidagi yutuqlari pedagogik diagnostika metodlaridan foydalanilgan holda tahlil qilindi. Bunda bolalarning nafaqat bilimlari aniqlanib, balki natijalarning aniq sabablari ham ko'rsatildi. Ya'ni, bolalar bilimi bilan bog'liq bir qator omillar o'rganilib, ularning bola bilimiga ta'siri tahlil qilindi. Natijalar bolaning qaysi hududda yashashi, maktabgacha ta'lim tashkilotining qayerda (qishloq yoki shaharda) joylashganligi hamda bolaning jinsi (o'g'il yoki qiz bola) bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Shuningdek, natijalarda bolaning oilasini tavsiflovchi ko'rsatkichlar bilan bog'liq jihatlar ham o'z aksini topdi.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosidagi didaktik jarayonni tashkil etishga xizmat qiladigan uslublar quyidagi xususiyatlarga ega:

- bolalar birgalikda, umumiy topshiriq yoki o'rganilayotgan faoliyat ustida mustaqil va erkin hamkorlikda ishlash imkoniyatiga ega bo'lalilar;
- juftlikda va guruhli ishlar yordamida bolalarning yangi bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatlari kengayadi;
- bolalar hamkorlikda o'quv topshiriqlarining yechimini izlaydilar, bilimlarni o'zlashtirishga asoslangan faoliyatni amalga oshiradilar hamda guruh jamoasi tomonidan qabul qilingan tartib-qoidalarga rioya qiladilar;
- ma'lum bir vazifani bajarish yoki muammoning yechimini izlashga oid faoliyatni tashkil etadilar, bolalarning hamkorlikda ishlashlari uchun sharoit yaratiladi.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosidagi didaktik jarayon quyidagi natijalarga erishish imkonini beradi:

- bolalarda yangi bilimlarni o'zlashtirish ko'lami kengayadi;
- o'zlashtirilgan kognitiv axborotlar to'plami yaratiladi va bolaning ijtimoiylashuviga xizmat qiladi;
- bolalarda o'zlik tuyg'usining faollashuvi natijasida o'quv materiallarini o'rganishga bo'lgan ishtiyoq kuchayadi;
- bolalarning shaxsiy nuqtai nazarlari va dunyoqarashlarini shakllantirish imkoniyatlari kengayadi;
- shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosidagi faoliyat bolalarda o'zaro do'stlik, o'rtoqlik, bir-biriga ko'maklashish va hamdardlik muhitini vujudga keltiradi;
- bolalar orasida yangicha muomala, muloqot va munosabatlar madaniyati tarkib topadi.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarning asosiy yo'nalishlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- bola shaxsini har tomonlama o'rganish, uning imkoniyatlarini tahlil etish va baholash;
- bolalar shaxsiga insonparvar yondashish orqali ularning erkinliklari va huquqlarini hurmat qilish;
- guruhda o'zaro hamkorlikka asoslangan do'stona muhitni shakllantirish;
- bola-pedagog va bola-bola hamkorligini tarkib toptirish;
- pedagogning kasbiy mahorati, intellektual hamda ma'naviy-madaniy salohiyatini rivojlantirish;
- ta'lim-tarbiya jarayonida ko'tarinki hissiy holat va pedagogik-psixologik muhitni vujudga keltirish;
- bolalar bilimni hamkorlikda baholash, ularni birgalikda rag'batlantirishning erkin tizimini yaratish.

Ta'lim-tarbiya jarayonida kafolatlangan natijaga erishilganligini aniqlash uchun pedagog ta'lim natijalari sifatini obyektiv baholash imkoniyatiga ega bo'lishi lozimligi inobatga olindi.

Bolaning rivojlanishi va ijtimoiy moslashishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirish uchun yillik va haftalik reja asosida har bir o'quv mavzusi bo'yicha aniq maqsadlarni muayyan izchillikda belgilash zarur. Har bir tarbiyachi o'z faoliyati jarayonida o'quv maqsadlarini aniq farqlay olishi kerak. Chunki mazkur o'quv maqsadlari yordamida tarbiyachi mashg'ulotlarda hamkorlik muhitini vujudga keltiradi.

Shunday qilib, bolaning rivojlanishi va ijtimoiy moslashishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirish natijasida tarbiyalanuvchilarning didaktik mashg'ulotlarni o'zlashtirish darajalarini har tomonlama tashxislash, ularning intellektual rivojlanishi va hamkorlikka kirishuvchanliklarini baholash uchun zamin yaratildi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda "subyekt-subyekt" munosabatlarini shaxsga yo'naltirish uchun tarbiyachi tarbiyalanuvchiga ma'lum bo'lgan tushunchalarga asoslangan holda yangi axborotlarni tushuntirib beradi. Bu jarayonda tarbiyalanuvchilar diqqatni jamlash, tinglash, eshitish, anglash, idrok etish, mantiqiy fikrlash, xotirada saqlash va qayta eslash faoliyatlari bilan shug'ullanadilar. Bunda tarbiyalanuvchining qiziqishi, ehtiyoji, manfaatdorligi, qobiliyati, iste'dodi va iqtidori uning muvaffaqiyatining asosi bo'ladi.

Ikkinchi guruh esa yangilik kiritishga oid yondashuv bilan bog'liq omillarni qamrab oladi: yangilik kiritishning rejalashtirilganligi va bosqichma-bosqichlikka amal qilinganligi. Uchinchi guruh ijtimoiy-psixologik omillar bo'lib, uning tarkibiga yangilikka pedagogik jamoaning munosabati, rahbarlik uslubi va boshqa omillar kiradi.

Har qanday yangilikning joriy etilishi, jumladan, shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarning amaliyotga tatbiq etilishi va zaruriy samara berishi pedagogik jamoa a'zolarining yangilikni qanday qabul qilishi hamda unga bo'lgan munosabatiga bog'liq.

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda "subyekt-subyekt" munosabatlarini shaxsga yo'naltirishda o'yin texnologiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu mashg'ulotlarda bolalarning bilim olish jarayoni faollashtiriladi. Ularning samaradorligi haqida so'z yuritilganda, didaktik jarayonning maqsadli yo'naltirilganligi ham nazarda tutiladi. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar bolalar faolligining yuqori darajasini ta'minlash asosida oldindan belgilangan maqsadlarga erishishga qaratiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda bolaning rivojlanishi va ijtimoiy moslashishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirish dolzarb ijtimoiy-pedagogik masala hisoblanadi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda bolaning rivojlanishi va ijtimoiy moslashishini ta'minlovchi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni takomillashtirish zaruriy ehtiyoj ekanligini hamda tavsiya etilgan metodikalarning samaradorligini tasdiqladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-son qarori bilan tasdiqlangan Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti. - Toshkent, 2020.
2. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotining davlat o'quv dasturi. - Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro bolalar jamg'armasi (YUNISEF) bilan hamkorlikda ishlab chiqilgan "Har xil yoshdagi muqobil guruhdagi pedagogik yondashuvlar". - Toshkent, 2021.
4. Сериков В. В. Проблема взаимосвязи когнитивного и личностного развития ребенка в целостном педагогическом процессе // Целостный учебно-воспитательный процесс: исследование продолжается : материалы методологического семинара памяти проф. В. С. Ильина. - Волгоград : Изд-во ВГПУ "Перемена", 2007. - Вып. 8. - С. 25-31.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.